

GOEBBELS: Hvorfor tåler vi ikke at David Irwings Goebbels-biografi blir utgitt?

Arkivfoto: NTB

Sår som ikke gror

Tiden leger våre sår, heter det gjerne. Avstand og glemsel sprer, tror vi, et forsonende skjær over selv de bitreste fortidsminner.

Men i alle fall på ett område ser dette ikke ut til å stemme. Når det gjelder annen verdenskrig og fortolkningen av den, er det mye som tyder på et tiltakende snarere enn et avdempet konfliktliv.

HANS FREDRIK DAHL

■ ■ At flere land i det siste har foretatt endringer i sin straffelov for å ramme uønskede utsagn om Hitlers jødeutryddelse, er nok uttrykk for en skjerpet konflikt. Den anerkjente Midtøsten-eksperten Bernhard Lewis ble som den første internasjonalt kjente historiker straffedømt og ilagt flere tusen franc i bot i fjor for å ha ment noe om «folkemord» som man ikke skal ha lov til å si – i tyringsfrihetens hjemland Frankrike.

■ ■ Denne våren har så to boker sett dagens lys med virkninger som tyder på en tiltakende forbitring av det internasjonale bokmiljø når det gjelder nazismen og annen verdenskrig. Jeg tenker på David Irwings Goebbels-biografi, og Daniel J. Goldhagens sensasjonserklærte fremstilling av nazistatens håndlangere, «Hitler's willing Executionists». Begge virvlet opp kontroverser som knapt ville vært tenkelig for ti-femten år siden.

■ ■ Opprinnelig ville det amerikanske St. Martin's-forlaget gjerne utgi Irwings «Goebbels: Mastermind of the Third Reich», og forberedte en internasjonal reklamekampanje for boka. Doubleday, som fikk postordresalget, belagget seg på å bruke konsulentens karakteristikk «a

very strong work of history» i sin markedsføring.

Men alt dette ble trukket tilbake etter press fra jødiske lobbygrupper. Akksjonistene spredte den oppfatning at Irwings bok, som er en tvers igjennom faglig monografi underbygd av et enormt kilde- og notesstoff, «i virkeligheten» gir en skjult apologi for Hitler, hvor underteksten legger skylden for jødeforfølgelsen på jødene selv. Denne fullstendig grunnløse påstand – jeg har lest biografien, og kan innestå for dens faglige kvalitet – tvang forleggerne til å trekke utgivelsen tilbake.

Påskuddet var at man hadde gjort «en feil» ved å tillate en så kontroversiell og politisk uspiselig forfatter som Irwing adgang til det gode selskap, altså et rent personargument som tidligere knapt ville blitt tillagt vekt dersom boka var god nok. Tenk på alle de politisk forskrudde historikere som gjennom tidene har skrevet fremragende bøker!

■ ■ Men nå er altså stuerenhet opphøyd til kriterium i den toneangivende amerikanske offentlighet, også når det gjelder et vitenskapelig arbeid fra den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag. Det tyder ikke godt for fremtiden.

Jeg synes ærlig talt også at den hysteriske oppslutningen om Daniel Goldhagens bok gir noen av de samme perspektiver. «Hitler's willing Executionists» fremmer den absurde påstand at nasjonalismens forsøkte folkemord skyldtes tyskerne i egenskap av tyskere, i den forstand at tradisjonell tysk antisemittisme, i motsetning til den øv-

rige sentraleuropeiske, skal ha vært av et spesielt «utryddende» slag, noe som igjen skal forklare at tyske reservopolitfolk, kz-fangevoktere og andre ganske alminnelige håndlangere så villig tok del i utryddelsen.

■ ■ Edruelige anmeldere, som den britiske eksperenten Jeremy Noaks, har for lengst påvist det uholdbare i Goldhagens fremstilling, både faktisk og logisk. Elementære feil om europeisk historie, samt en bevisføring som hviler på misforståelser av Det tredje rikets jødepolitikk, er innvendinger som reises også av en lang rekke tyske historikere – og med rette, vil jeg si for min del.

Enhver leser kan dessuten selv konstatere at Goldhagen helt ser bort fra all den forskning som viser det voldelige potensial i nesten «alle» mennesker, gitt visse ekstreme betingelser – jfr. Nils Christies undersøkelse av norske kz-leirvoktere, samt en lang, lang rekke andre enda mer sentrale undersøkelser etter 1945.

■ ■ Nåvel, at en bok kan bli populær i internasjonal offentlighet på tross av fagfolks dom, er jo i og for seg ingen nyhet.

Det forstemmende er

snarere den tone boka anlegger – den uforsonlige, bedrevitende, arrogante, ja jeg vil si: autoritære tone som bærer dens argumentasjon. Ikke at en slik tekst skrives og utgis. Men at den blir folkelesning, bokklubbssuksess, book-of-the-month over hele verden, grundig omtalt av alle medier og gjenstand for utførlige parafraiser: Det tyder på et klima for denne type etniske hat, eller la oss si: for den intellektuelle uforsonlighet av etnisk karakter, som preger Goldhagens argumentasjon like ned i hver detalj.

■ ■ Verden er moden for å skyldte på ett bestemt folk – og å dømme «tyskere» annerledes enn andre. Det smaker av ideologi, av smalsporethet, etnosentrisme – ting som ikke på meget lenge har preget den historiske debatt. Nå kommer de tilbake for fullt gjennom den type underlig nesegruse anmeldelser som alle fra ideologen Elie Wiesel til historikeren Simon Schama har avgitt i beundring for det nye lys Goldhagen plutselig har tent for dem. Plutselig!

Jo, verden søker etter nye orienteringspunkter. Men dessverre ikke under avstandens visdom.